

Sygn. akt V CSK 158/08

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 14 listopada 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Dariusz Zawistowski

Protokolant Piotr Malczewski

w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Budownictwa Specjalistycznego "S." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K. przeciwko "S." Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. o uznanie za bezskuteczne czynności prawnych wobec masy upadłości, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 14 listopada 2008 r., skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 20 grudnia 2007 r., sygn. akt [...],

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód – Syndyk Masy Upadłości Przedsiębiorstwa Specjalistycznego S. Sp. z o.o. w K. w pozwie skierowanym przeciwko S. sp. z o.o. w K. domagał się na podstawie art. 128 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 536 ze zm. – dalej jako pr.u.n.) uznania za bezskuteczne w stosunku do Masy Upadłości umów sprzedaży zawartych między upadłym a pozwaną Spółką, których przedmiotem były określone w pozwie rzeczy ruchome. W uzasadnieniu żądania podnosił, że w dniach sprzedaży udziały w upadłej Spółce przypadły M. P., a prezesem zarządu upadłej był Z. P. M. P. była też jedynym udziałowcem pozwanej Spółki. Transakcje sprzedaży miały miejsce w okresie od marca do października 2006 r., tj. w terminie sześciu miesięcy przed ogłoszeniem upadłości.

Strona pozwana, wnosząc o oddalenie powództwa zarzuciła, iż brak jest po jej stronie legitymacji procesowej biernej, gdyż nie jest spółką powiązaną, którą wymienia art. 128 ust. 2 pr.u.n. podniosła, że transakcje miały charakter odpłatny, zaś ich celem była poprawa sytuacji finansowej upadłego a nadto, że art. 128 pr.u.n. ma zastosowanie tylko wówczas, gdy wniosek o ogłoszenie upadłości złożył dłużnik, a nie wierzyciel.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 13 września 2007 r. uwzględnił powództwo. Sąd ten ustalił, że upadłość PBS S. sp. z o.o. ogłoszona została przez Sąd Rejonowy w K. w dniu 16 lutego 2007 r. na wniosek wierzyciela spółki z o.o. D. złożony w dniu 29 marca 2006 r. Upadły sprzedał pozwanej Spółce w dniach 6 i 13 marca 2006 r. oraz 26 października 2006 r. kolejne samochody, a umową z dnia 23 marca środki trwałe w postaci sprzętu informatycznego i gwintownicy. Pozwana zapłaciła powodowi cenę nabycia tych ruchomości w dniu 30 maja 2007 r. Pozwana Spółka została wpisana do rejestru 6 lutego 2006 r., na miesiąc przed pierwszą transakcją. Jedynym wspólnikiem obu Spółek była ta sama osoba, ta sama osoba była prezesem obu spółek.

Na tej podstawie Sąd Okręgowy uznał, że przedmiotowe umowy kupna - sprzedaży zostały zawarte między spółkami powiązanymi ze sobą osobami wspólnika i prezesa zarządu, a tym samym zachodziły przesłanki z art. 128 pr.u.n.

Oddalił zarzut pozwanego dotyczący odpłatnego charakteru umów, w których cena odpowiadała cenie rynkowej wskazując, że przepisy pr.u.n. nie wymagają by czynności były ekwiwalentne lub dokonane zostały ze szkodą dla wierzycieli. Stwierdził, że w sytuacji, gdy pozwana zapłaciła cenę poprzez spłatę wierzycieli upadłego nastąpiło zaspokojenie części wierzycieli poza kolejnością przewidzianą w pr.u.n., co doprowadzało do uprzywilejowania niektórych wierzycieli.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanej Spółki od wyroku Sądu Okręgowego, podzielając przyjęte za jego podstawę ustalenia faktyczne.

Jako bezzasadny ocenił zarzut apelującego oparty na twierdzeniu, że art. 128 pr.u.n. ma zastosowanie tylko wówczas gdy wniosek o ogłoszenie upadłości zostanie złożony przez upadłego, gdyż - jak stwierdził - przepisy pr.u.n. nie czynią rozróżnienia w sytuacji wierzyciela w zależności od tego, kto złoży wniosek o upadłość. Zaakceptował stanowisko Sądu Okręgowego, że art. 128 pr.u.n. przewidując sankcję bezskuteczności czynności prawnej w stosunku do masy upadłości, dotyczy wszystkich czynności odpłatnych bez względu na wysokość otrzymanego ekwiwalentu, kwestię braku ekwiwalentności świadczeń normuje natomiast oddzielnie art. 127 pr.u.n. Podzielił pogląd skarżącego, że pozwana Spółka nie może być uznana za spółkę powiązaną z upadłym w rozumieniu mającego w tym zakresie zastosowanie art. 4 § 1 pkt 4 k.s.h. Wskazał równocześnie, że co prawda art. 128 ust. 2 pr.u.n. nie reguluje wprost czynności prawnych dokonanych między spółkami prawa handlowego, których udziałowcami są te same osoby, jednakże - jak przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 grudnia 2004 r., I CK 48/04 (nie publ.) - tożsamość wspólników spółek dokonujących czynności ma takie samo znaczenie jak pokrewieństwo między osobami fizycznymi, o których stanowi przepis art. 128 ust. 1 pr. u p.n. Oddalił zarzut naruszenia art. 5 k.c., wobec niewykazania przez stronę pozwaną, która z zasad współżycia społecznego została naruszona.

W skardze kasacyjnej strona pozwana zarzuciła naruszenie art. 128 ust. 2 pr.u.n. przez błędną wykładnię, wedle której przepis ten wprawdzie nie reguluje wprost czynności prawnych między spółkami handlowymi, których udziałowcami są

te same osoby fizyczne, jednakże tożsamość wspólników spółek dokonujących czynności ma takie samo znaczenie, jak pokrewieństwo między osobami fizycznymi oraz przez jego zastosowanie mimo braku wymaganych przesłanek podmiotowych. Wnosiła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przepis art. 128 pr.u.n. ma zastosowanie do odpłatnych czynności dłużnika dokonanych w ciągu sześciu miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, jeżeli stroną tej czynności jest osoba wymieniona w jego ust. 1-3. Dwie pierwsze przesłanki są w okolicznościach sprawy niewątpliwe, natomiast spór o wykładnię art. 128 pr.u.n. dotyczy kwalifikacji dokonanych przez upadłą Spółkę czynności prawnych jako podlegających temu przepisowi z uwagi na osobę kontrahenta.

Zasadnie wskazuje skarżący, że sposób wnioskowania Sądu Apelacyjnego, oparty na stwierdzeniu luki prawnej, wymagającej uzupełnienia treści normatywnej art. 128 pr.u.n. przez zastosowanie go w drodze analogii do stanu faktycznego nie objętego jego hipotezą oznacza, iż mamy do czynienia z jego rozszerzającą wykładnią.

U podstaw takiej wykładni legło przekonanie Sądu o istnieniu potrzeby ochrony interesu wierzycieli, jakiej udziela ten przepis, także w sytuacjach w nim nie uregulowanych, lecz podobnych do nich, którego jednak nie można podzielić.

Przewidziany w art. 128 pr.u.n. – szerszy niż w będącym jego odpowiednikiem przepisie art. 55 Prawa upadłościowego – rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. (tekst jedn. Dz.U. 1991 r., Nr 118, poz. 512 ze zm.) - katalog osób, których stosunek do upadłego uzasadnia bezskuteczność czynności prawnych działanych z tymi osobami, ma charakter wyczerpujący, co nie pozwala rozszerzać kręgu objętych nim osób w drodze analogii. W związku z tym – jak też jednolicie przyjmuje się w doktrynie - art. 128 pr.u.n. ma zastosowanie jedynie do czynności upadłego dokonanych z osobami wymienianymi w tym przepisie.

Czynności upadłego w stosunku do osób niewymiennych w art. 128 pr.u.n. nie są więc bezskuteczne z mocy prawa lecz, nie oznacza to pozbawienia wierzyciela koniecznej ochrony prawnej, jeśli bowiem zdziałane zostały one z jego pokrzywdzeniem, mogą być zaskarżone na podstawie art. 527 i nast. k.c.

Z tych przyczyn, wyrażony przez Sąd Najwyższy w powołanym uprzednio wyroku z dnia 8 grudnia 2004 r., I CK 408/04 pogląd, na którym oparty został zaskarżony wyrok, nie może znaleźć zastosowania przy wykładni art. 128 pr.u.n.

Mając to na uwadze Sąd Najwyższy w uwzględnieniu skargi kasacyjnej orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).